

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951
NR 2 (2015)

PROGRESS IN ECONOMIC SCIENCES

**CZASOPISMO NAUKOWE INSTYTUTU EKONOMICZNEGO
PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ
IM. STANISŁAWA STASZICA W PILE**

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Progress in Economic Sciences

**Rocznik Naukowy Instytutu Ekonomicznego
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica
w Pile**

Nr 2 (2015)

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

© Copyright by **Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Stanisława Staszica w Pile**

Piła 2015

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Przygotowanie i druk:
KUNKE POLIGRAFIA, Inowrocław

Magdalena KIEŁBASA*

Przyszłość sektora rolno-spożywczego w Polsce w odniesieniu do stanu obecnego

Wstęp

Sektor rolno-spożywczy jest jedną z najważniejszych i wpływowych dziedzin polskiej gospodarki. W ciągu ostatnich 20 lat uległ znacznym przemianom, a jednym z bodźców tych zmian było wstąpienie Polski do Unii Europejskiej. Dzięki stałemu postępowi sektora i nowoczesnym przeobrażeniom stanowi priorytetową sferę polskiej gospodarki. Znaczenie działu rolno-spożywczego jest olbrzymie. Ze względu na to, że decyduje o wyżywieniu społeczeństwa, spełnia on kluczową rolę w systemie gospodarczym naszego kraju. Mając na uwadze obecną sytuację w sektorze rolno-spożywczym, warto skupić się na stanie polskiego rolnictwa, które jest głównym filarem sektora agrobiznesu, producentem artykułów żywnościowych, a także elementem łańcucha żywnościowego. Jego kondycja ma znaczący wpływ na położenie całego sektora i jego rozwój, a zmiany w nim zachodzące mają szczególne oddziaływanie na polski przemysł spożywczy. Istotnym elementem w sektorze są przedsiębiorstwa, które pełnią wszelkie funkcje związane z obróbką i dostarczeniem konsumentom produktów spożywczych w należyty sposób i zgodnie z obowiązującymi normami. Znaczącą płaszczyzną branży rolno-spożywczej, jest nie tylko aktualny stan, lecz także wizja rozwoju i rokowania na przyszłość. Celem niniejszego opracowania jest ocena stanu obecnego i przyszłości polskiego sektora rolno-spożywczego. Praca skupia się więc na ukazaniu aktualnej sytuacji w sektorze, jak i tendencji rozwojowych i prognoz na przyszłość.

Istota i znaczenie sektora rolno-spożywczego

Sektor rolno-spożywczy jest kluczową dziedziną polskiej gospodarki. Z kolei „przemysł spożywczy jest jednym z najważniejszych działów gospodarczych w naszym kraju ze względu na to, że stanowi o wyżywieniu polskiego

* Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie.

narodu, a na rynkach międzynarodowych jest liczącym się eksporterem napojów i żywności” [Firlej, Szymański 2012, s. 9–25]. Sektor rolno-spożywczy mieści w sobie wiele obszarów działalności, a tworzące go branże zajmują się różnorodnymi działaniami, łącząc poczynania rolnictwa, przedsiębiorstw przetwórczych, czy też tych zajmujących się eksportem żywności. Można to zdefiniować w następujący sposób: „Przemysł spożywczy należy do działu gospodarki narodowej, który zajmuje się pozyskiwaniem i przetwarzaniem zasobów naturalnych. Jest jednym z ogniw gospodarki żywnościowej, która składa się z wielu członów ściśle powiązanych ze sobą. Wyróżnia się w nim członki podstawowe, pomocnicze i usługowe. Do członów podstawowych można zaliczyć produkcję żywności, zdominowaną przez rolnictwo; przetwórstwo żywności, w którym główną rolę odgrywa przemysł spożywczy; handel żywnością oraz konsumpcję żywności” [Obiedzińska, s. 6]. Obecnie przemysł spożywczy nie może być postrzegany wyłącznie jako skoordynowanie rolnictwa z przedsiębiorstwami przetwórczymi.

Sektor rolno-spożywczy jest przedmiotem wielu badań i rozważań we współczesnym świecie. Wszystko to związane jest z próbami jego rozwoju i ciągłego udoskonalania. Sektor rolno-spożywczy jest jednym z działów polskiej gospodarki, którego dorobek od kilku już lat generuje przychody i dodatnie saldo. Pozytywne rezultaty sektora związane są ze sprzedażą produktów żywnościowych poza granicami naszego kraju, na rynkach zarówno europejskich jak i światowych. Polska żywność konkuruje na tych rynkach zarówno dzięki cenie, a efektywność sektora można zawdzięczać m.in. niskim kosztom pracy [Departament Informacji Gospodarczej Polskiej Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. 2013, s. 14]. Przemysł spożywczy wytwarza około jednej czwartej wartości sprzedaży całego przemysłu w Polsce, co stanowi jeden z największych udziałów w przemyśle wśród krajów Unii Europejskiej [portal spozywczy.pl, 2015].

Rolnictwo – stan obecny i przyszłość

Rozpatrując aktualną sytuację sektora rolno-spożywczego należy dokonać oceny zarówno stanu rolnictwa, jak i przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, jako determinant i składowych tego sektora. Działalność rolnicza może być zdefiniowana jako „działalność w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w tym w zakresie produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego ssaków, ptaków i owadów użytkowych, produkcji typu przemysłowego, fermowego oraz chowu i hodowli ryb” [Plan rozwoju obszarów wiejskich 2014].

W przypadku rolnictwa, korzystając z wielu analiz i raportów o jego aktualnej sytuacji, m.in. Raportu o polskiej wsi z 2014 r., oceniać można pozytywnie szereg zjawisk zachodzących obecnie w sektorze rolniczym. Jednak czynniki takie jak zwiększona wiedza i kwalifikacje rolników, polepszenie wiejskiej infrastruktury czy dostęp do nowych źródeł finansowania, nie stanowią o rzeczywistym stanie rolnictwa. Zmniejszanie się lub ustępowanie wszelkich trudności hamujących rozwój na wsi, można skonfrontować z problemami, z którymi wciąż boryka się polskie rolnictwo. Przy zdiagnozowaniu stanu polskiego rolnictwa, mającego istotny wpływ na sektor rolno-spożywczy, można posłużyć się analizą SWOT, określającą wybrane mocne i słabe strony, jak i czynniki zewnętrzne występujące w formie szans i zagrożeń.

Z poniższej tabeli wynika, że w Polsce wciąż jest wiele do zrobienia w kwestii zatrudnienia w rolnictwie czy poprawy świadomości obywateli w zakresie promocji żywności, np. ekologicznej. Najbardziej jednak wymaga poprawy struktura gospodarstw na wsi – średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju w 2014 roku wynosiła 10,48 ha [GUS 2015]. Te niewielkie obszarowo cechują się niższą konkurencyjnością i generują mniejsze przychody, a nieefektywna struktura sektora utrudnia wykorzystanie w pełni wszystkich jego możliwości. Wzrost produktywności i pełniejszego wykorzystania zasobów zależy jednak przede wszystkim od stosowanej w kraju polityki gospodarczej. Dlatego ważne jest, by państwo podjęło wszelkie mechanizmy mające na celu wsparcie tych niewielkich przedsiębiorstw rolniczych.

Tabela 1. Mocne, słabe strony oraz szanse i zagrożenia polskiego rolnictwa na stan dzisiejszy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ korzystne warunki środowiskowe – Polska znajduje się w dobrej sytuacji, gdyż obszar ziemi użytkowej rolniczo stanowi 60% powierzchni kraju (więcej niż średnia na świecie i w Europie); ▪ zmniejszający się odsetek osób zatrudnionych w rolnictwie; ▪ poprawa wykształcenia rolników i rosnący współczynnik solaryzacji na wsi; ▪ poprawa poziomu infrastruktury na wsi; ▪ prężny rozwój usług i handlu w sferze rolnictwa; ▪ rozwój firm prywatnych w sektorze, które charakteryzują się nowoczesnym zarządzaniem i opłacalnością produkcji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zjawisko ukrytego bezrobocia w rolnictwie, wciąż duże zatrudnienie w tym sektorze; ▪ nadal niekorzystna struktura rolnictwa – w Polsce dominują gospodarstwa obszarowo niewielkie, a tych, które charakteryzują się wyższą konkurencyjnością jest tylko ok 5%; ▪ ubogi majątek na obszarach wiejskich i słabe wyposażenie gospodarstw rolnych, ▪ mała wydajność pracy w rolnictwie; ▪ słaby rozwój rolnictwa ekologicznego spowodowany niedostatecznym popytem na nie w Polsce.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość skorzystania ze środków finansowych z Unii Europejskiej, m.in. z funduszy strukturalnych; ▪ poprawa sytuacji społecznej i ekonomicznej na wsi dzięki transferom finansowym w ramach WPR czy PROW; ▪ możliwość zbywania produktów żywnościowych na rynkach europejskich i światowych ze względu na stosunkowo zdrową, niezanieczyszczoną polską żywność; ▪ działalność inwestorów zagranicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pojawiające się zjawisko dewastacji gleb i pogorszenia ich jakości; ▪ zwiększające się zróżnicowanie pomiędzy polskim rolnictwem a rolnictwem krajów wyżej rozwiniętych – tempo rozwoju w Polsce jest wciąż niższe niż w państwach bogatszych; ▪ mało sprawne mechanizmy wspierania najsłabszych gospodarstw rolnych i mało skuteczna polityka wobec niewielkich gospodarstw.

Źródło: Opracowanie własne.

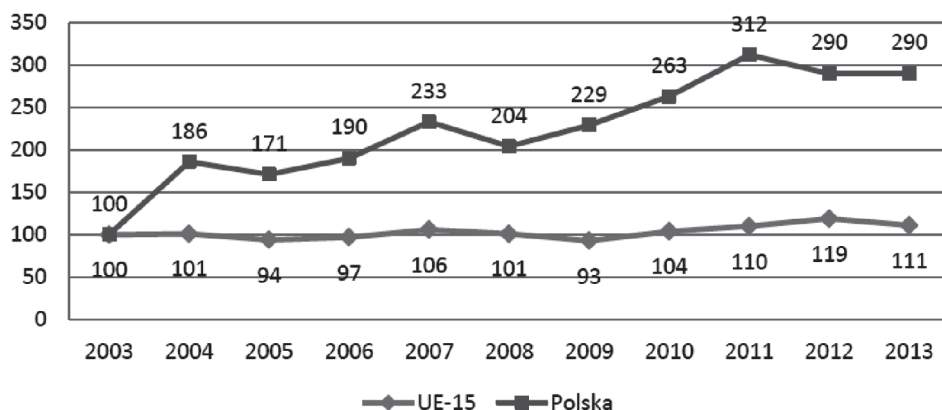
Państwo stara się wspierać sektor rolniczy, jednak to oddziaływanie nie jest tak silne jak w np. w państwach Europy Zachodniej. Nie należy także zapominać, że ta sytuacja z roku na rok się poprawia, a udział rolnictwa w sektorze gospodarczym naszego kraju rośnie. Polskie rolnictwo powinno korzystać z szans, które pomogą poprawić jego stan, zwłaszcza że Polska posiada pokaźne zasoby naturalne, szczególnie zaangażowany kapitał ludzki oraz stosunkowo wolne od zanieczyszczeń surowce rolne. Pozwala to na zbywanie nadwyżek żywności w innych państwach – w krajach zachodnich głównie w dziedzinie biotechniki i obróbki żywności [Winiarski 2008, s. 277].

Sektor rolny to także sytuacja ludności w polskiej wsi. Zdarzenia zachodzące tu obecnie mają olbrzymi wpływ na produkcję rolną, przekładającą się na cały polski sektor rolno – spożywczy. Decydujący wpływ na rozwój rolnictwa i sytuację polskiej wsi w przyszłości będą miały też według Raportu „Polska 2050” z 2011 roku, trendy globalne [Bański 2014, s. 14]. Ważnym czynnikiem jest także wynagrodzenie w przemyśle spożywczym, które odzwierciedla opłacalność pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w listopadzie 2014 r., przeciętne wynagrodzenie brutto w branży produkcji artykułów spożywczych kształtowało się na poziomie 3202,96 zł (przy przeciętnym wynagrodzeniu brutto w całym sektorze przemysłowym w wysokości 4148,24 zł) i było o 0,4 proc. wyższe w porównaniu z miesiącem poprzednim [GUS 2015]. Poprawia się także sytuacja wynagrodzeń w polskim rolnictwie, co przedstawia wykres 1.

Przyjmując za wskaźnik dochodów rolniczych wartość 100 w roku 2013, zauważamy że 10 lat później dochody rolników zwiększyły się o 190%. Co prawda, jest to mniej niż w 2011 roku, gdy osiągnęły wartość maksymalną, jednak obecnie dochody utrzymują się na względnie stabilnym poziomie.

Biorąc pod uwagę rozwój polskiego sektora rolno-spożywczego w przyszłości, w ocenie jego rokowań ciągle powtarza się słowo konkurencyjność.

Wykres 1. Zmiany w dochodach rolniczych na 1 zatrudnionego, 2003=100

Źródło: Polski sektor rolno-żywnościowy i obszary wiejskie po 10 latach członkostwa w UE – przegląd najważniejszych zmian, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2014, s. 5.

Konkurencyjność polskiego rolnictwa jest oceniana głównie przez pryzmat pokonania występujących w nim barier i problemów, ukazanych w poprzednim rozdziale. Problemem przekładowo jest to że, rolnicy zarządzający tymi gospodarstwami nie zawsze uświadamiają sobie wagę globalnych powiązań w agrobiznesie, które wymagają od producentów rolnych łączenia, a także powiększania gospodarstw w nowoczesnie funkcjonujące podmioty [Firlej, Michna, Wierzbicki 2011, s. 78]. Warto jednak skupić się na obecnych działaniach, które podejmują wszelkie organy w tym państwo, pomimo, że wciąż jest to mniej rozwinięte niż w krajach zachodnich.

Obecnie państwo stara się wspierać rolnictwo przez zastosowane szerokiego wachlarza instrumentów, do których należą m.in. dotacje rządowe jako element interwencjonizmu państwowego, kredyty preferencyjne, czy bezpośrednie działanie gospodarcze przejawiające się przykładowo w postaci stabilizacji rynku lub działalności inwestycyjnej. Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na dopłaty dla rolników rząd w 2014 roku przeznaczył 14,6 mld złotych, natomiast środki z Unii Europejskiej to 36,451 mln euro. Porównując to z funduszami przyznanymi rolnikom za zachodnią granicą naszego kraju to kwota ta jest mniejsza – największe zwroty otrzymają Francuzi (193 mln), Niemcy (125 mln) i Hiszpanie (110 mln).

Środki finansowe z Unii Europejskiej szansą polskiego rolnictwa

Szansą dla polskiego sektora żywnościowego jest objęcie polskiego rolnictwa wspólną polityką rolną. Polityka ta stabilizuje rynki rolne i zapewnia przetwórcom utrzymanie niskich cen takich surowców jak zboża, pasze

i wszystkie gatunki mięsa. Wspólna Polityka Rolna (WPR) jest więc obecnie jednym z głównych czynników wpływających na poprawę sektora rolniczego w Polsce, a co za tym idzie całego sektora spożywczego. Raport o polskiej wsi z 2014 r. ukazuje, że: „...w latach 2013–2014 Polska otrzymała z budżetu UE 29,4 mld euro w ramach różnych instrumentów WPR, co stanowi ponad 1/3 wszystkich transferów jakie nasz kraj uzyskał w okresie członkostwa” [Nurzyńska i Poczta 2014, s. 147].

Nie da się więc ukryć, że Polska branża rolno-spożywcza wiele skorzystała dzięki unijnym funduszom. Środki unijne wspierają m.in. rynek przetwórczy, Jeden z profesorów, uczestników debaty „Sektor rolno-spożywczy w Polsce”, która odbyła się w ramach Wschodniego Kongresu Gospodarczego w Białymstoku podkreśla wagę funduszy, mówiąc, że: „prowadzone działania mają zadania pobudzać innowacyjność w zakresie organizacyjnym, technologicznym czy produktowym” [potralspozywczy.com 2015]. To wszystko ma być więc uwzględnione w ramach nowej polityki rolnej, stawiającej na innowacyjność i wykorzystanie nowych źródeł finansowania.

Aktualne zewnętrzne źródła finansowania obejmują więc przede wszystkim środki finansowe z Unii Europejskiej. W latach 2007–2013 członkowie sektora rolno-spożywczego mogli starać się o środki z takich programów, jak, Programy Operacyjne czy Programy Europejskiej Współpracy Regionalnej. Obecnie, jak było już wspomniane, Polska jest beneficjentem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Przykładowe zadania, jakie będą realizowane w związku z tym programem to: rozwój przedsiębiorczości wśród rolników poprawa gospodarki wodnej i infrastruktury oraz środowiska naturalnego mającego olbrzymi wpływ na potencjał rolnictwa w kraju. Wspólna Polityka Rolna ma więc poprawić sytuację w całym sektorze.

Przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego w Polsce

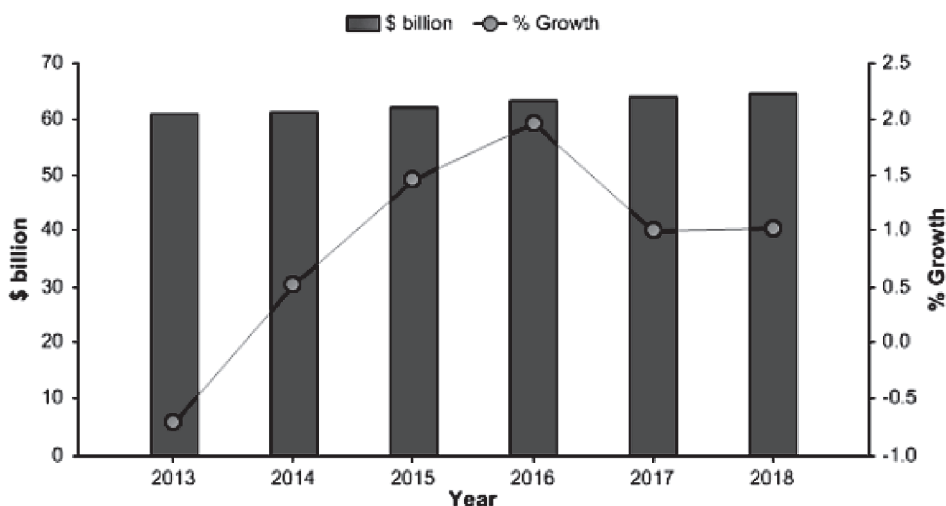
Kolejnym ważnym aspektem sektora rolno-spożywczego są przedsiębiorstwa, a konkretnie ich osiągnięcia i rokowania na przyszłość. Obecną pozycję polski przemysł spożywczy zawdzięcza m.in. tym przedsiębiorstwom. W ostatnim czasie wzmocniły one swoją pozycję na rynku europejskim. Autorzy wielu opracowań związanych z przemysłem spożywczym podkreślają ich szczególne znaczenie. Zdaniem K. Firleja „...przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego są nierozdzielnie związane z funkcjonowaniem całego sektora agrobiznesu, który jako podsystem polskiej gospodarki narodowej kształtuje stan, stopień unowocześnienia i wyposażenia jednostek gospodarczych w przemyśle spożywczym począwszy od gospodarstw rolnych produkujących na jego potrzeby, poprzez jednostki skupu, magazynowania, handlu hurtowego i dystrybucji produktów pochodzenia rolniczego, przedsiębiorstwa przetwórstwa rolnego a skończywszy na handlu deta-

licznym” [Firlej 2010, s. 163]. Ich możliwości konkurencyjne są związane z tym, że działają obecnie na dość ustabilizowanym rynku wewnętrznym i osiągają wciąż nowe rynki zbytu. Polskie przedsiębiorstwa dbają o jakość produktów i gwarantują produkcje zdrowej i bezpiecznej żywności [Firlej 2010, s. 171]. Aktualnie, gdy mamy do czynienia z olbrzymią konkurencją na poszczególnych rynkach, ważne jest by przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego charakteryzowały się dużym potencjałem produkcyjnym, czy też atrakcyjną żywnością. Warto pamiętać, że czynniki polskich przedsiębiorstw branży spożywczej, takie jak m.in. niskie koszty pracy, zasoby siły roboczej, powoli tracą na znaczeniu. Postępująca globalizacja oraz znoszenie barier międzynarodowych w zakresie handlu zaostrzają walkę konkurencyjną na rynku. Aby przetrwać przedsiębiorstwa muszą ciągle się rozwijać i poszukiwać nowych rozwiązań, co może być realizowane zarówno dzięki nieustannym inwestycjom i wprowadzaniu nowych technologii oraz dzięki wspomaganiam przez inne podmioty. Aktualnie przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego podejmują próby odnalezienia swoich szans eksportowych, zdobywania nowych sprzymierzeńców w dziedzinie handlu, a także sporządzania zarysów efektywnych projektów inwestycyjnych oraz wzmacniania kapitału ludzkiego [Firlej, Żmija 2014, s. 11–12]. W obecnej sytuacji, w tym także w czasie kryzysu, prognozowany jest ciągły wzrost eksportu artykułów polskiego przemysłu spożywczego, chociaż jego tempo może się zmniejszyć do ok. 6–8% rocznie. Mimo wszystko można przewidywać, że udział eksportu w produkcji przemysłu spożywczego przekroczy 33% (w 2020 roku) [Drożdż i inni 2012, s. 13].

Perspektywy rozwojowe sektora rolno-spożywczego

Prognozowanie przyszłych działań przemysłu spożywczego powinno być kierunkowe na rozwój, czyli „proces przechodzenia do stanów lub form bardziej złożonych lub pod pewnym względem doskonalszych; też: stadium tego procesu” [Drabik, Sobol 2013]. Perspektywy rozwoju polskiego przemysłu rolno-spożywczego w przyszłości obejmują otwarcie się na nowe rynki, nie tylko te europejskie, ale też krajowe, a w szczególności rynki krajów afrykańskich czy azjatyckich. Przemysł spożywczy posiada swoją oryginalną specyfikę, ale jest uzależniony jak pozostałe dziedziny gospodarki od naturalnych praw rynkowych. Jego rozwój zależy od potencjalnych szans i posiadanych umiejętności wdrażania nowych technologii. Decydują one o rozwoju i konkurencyjności sektora w aspekcie krajowym jak i międzynarodowym. Odpowiednie wykorzystanie innowacji i nowoczesnych działań na poszczególnych szczeblach pozwala na stworzenie należytych planów rozwoju sektora rolno-spożywczego w przyszłości, a co za tym idzie poprawy jego konkurencyjności [Świadek 2013, s. 154].

Wykres 2. Prognoza wartości branży detalicznej żywności w Polsce

Źródło: Marketline Industry Profile, Food Retail Industry Profile: Poland, June 2014, s. 10.

Przewiduje się wzrost wartości branży spożywczej w Polsce jedynie do 2016 r. Składana roczna stopa wzrostu w przemyśle spożywczym w latach 2013–2018 jest przewidywana na poziomie 1,2%.

Wnioski i podsumowanie

Podjęcie próby oceny sytuacji obecnej i prognoz na przyszłość polskiego sektora rolno- spożywczego dowiodło, że sektor ten przeszedł wiele zmian, by obecnie znajdować się na stosunkowo wysokim poziomie. Rolnictwo i przemysł spożywczy są zależne od wielu czynników oraz stanu rozwoju całego kraju. Sprawdzeniem dla polskiej gospodarki, a w szczególności działów rolno- spożywczych jest wykorzystanie dostępnych środków, tak by w przyszłości zwiększać swoje znaczenie wśród krajów nie tylko Europy, ale też na świecie. Wymienione w pracy przeszkody rozwoju sektora rolno- spożywczego, takie jak na przykład rozdrobnienie gospodarstw rolnych, ich niekorzystna struktura czy wciąż duży odsetek zatrudnionych w rolnictwie, są przeciwstawiane szansom rozwoju. Nie zawsze prawidłowo działające jest otoczenie instytucjonalne sektora. Dla funkcjonowania w postępowej światowej gospodarce jest jeszcze wciąż wiele do wykonania, ale część priorytetowych działań została już zainicjowana. Do osiągnięcia w przyszłości pozostaje dążenie do zwiększania poziomu przyjmowanych standardów, co spowoduje, że znaczenie sektora będzie rosło [Firlej 2010b, s. 31]. To wszystko powinno być uwzględnione w wytyczaniu drogi rozwojowej polskiego sektora rolno- spożywczego. Producenci żywności muszą zdawać sobie sprawę z tego, że wszechobecna

globalizacja zmusza do wprowadzania innowacji, niezbędnych do utrzymania swojej pozycji rynkowej, a także zdobywania nowych rynków. Nie inicjowanie działań unowocześniających zmniejsza kompetencje, konkurencyjność czy tempo działania [Firlej, Makarska 2012, s. 44]. Producenci starają się dostosowywać swoją strukturę produkcji do obecnych potrzeb konsumentów, co przełoży się w przyszłości na większy zysk i szybki rozwój. Przedsiębiorstwa poszukują także wciąż nowych sposobów, by móc zwiększać swoje znaczenie i umacniać pozycję na arenie międzynarodowej. Te wszystkie działania składają się na poprawę konkurencyjności i budowanie w przyszłości coraz silniejszego sektora, będącego chlubą polskiej gospodarki. Przy ocenie polskiego sektora rolno-spożywczego, w ujęciu teraźniejszym i przyszłościowym nasuwają się następujące wnioski:

- ❑ sektor plasuje się na wysokim poziomie na arenie międzynarodowej, przetrwał okresy spadków gospodarczych i uzyskuje pozytywne prognozy wzrostu na przyszłość;
- ❑ wysoki poziom polskiego przemysłu rolno-spożywczego można zawdzięczać przede wszystkim procesom restrukturyzacyjnym i próbom zbliżenia się do gospodarek wyżej rozwiniętych;
- ❑ działania mające na celu dalszą rozbudowę sektora koncentrują się głównie na podnoszeniu jego konkurencyjności poprzez inwestycje w rolnictwo, wzrost nakładów na działalność inwestycyjną i wzrost wydajności;
- ❑ polski sektor rolno-spożywczy wciąż poszukuje nowych rynków, buduje nowe stosunki w zakresie przemysłu spożywczego oraz wzmacnia swój kapitał i zaplecze;
- ❑ dla rozwoju sektora niezwykle ważny jest też stopień globalizacji, która wpływa na przepływ informacji i wielkość wymiany handlowej, w tym artykułami rolno-spożywczymi;
- ❑ Polska powinna rozszerzać swoje kierunki eksportu żywności do krajów rozwijających się m.in. na kontynencie afrykańskim czy azjatyckim, które cechują się ciągłym wzrostem liczby ludności;
- ❑ aby wciąż utrzymywać zadowalającą pozycję na rynku przemysłu spożywczego, Polska powinna nadal wspomagać ten sektor przez różnorodne działania, takie jak zachęty inwestycyjne, zwolnienia podatkowe w Specjalnych Strefach Ekonomicznych czy inne zwolnienia. Dużą szansą dla przedsiębiorstw są także fundusze unijne. Pozwalają one na rozwój zarówno mniejszych, lokalnych, jaki i tych dużych, krajowych przedsiębiorstw, co pociąga za sobą wzrost całego sektora rolno-spożywczego;
- ❑ należy także poprawiać stan polskiej wsi, ze względu na duże znaczenie rolnictwa w całym sektorze rolno-spożywczym. Atrakcyjność wsi powinna być realizowana poprzez składniki takie jak: poprawa infrastruktury, dbanie o stan środowiska czy wzmacnianie form organizacyjnych gospodarstw.

Bibliografia

- BAŃSKI J., 2014, *Perspektywy rozwoju polskiej wsi – wybrane zagadnienia*, *Więś i Rolnictwo* 4 (165).
- CZYŻEWSKI A., STĘPIEŃ S., 2014, *Problemy Rolnictwa Światowego tom 14 (XXIX)*, zeszyt 3, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- DRABIK L., SOBOL E., 2013, *Słownik języka polskiego PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- DROŻDŻ J., MROCZEK R., ROWIŃSKI J., SZCZEPANIAK I., URBAN R., WIGIER M., 2012, *Analiza potrzeb i kierunków wsparcia przetwórstwa, przetwarzania, wprowadzania do obrotu i rozwoju produktów rolnych w latach 2014–2020*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- FIRLEJ K., 2010, *Globalizacja i integracja europejska – szansa, czy mit dla polskiego agrobiznesu*, „Zeszyty Naukowe SGGW”, Warszawa.
- FIRLEJ K., 2010, *Ocena konkurencyjności i szans rozwoju przedsiębiorstw przemysłu rolno-spożywczego w warunkach unijnych*, „Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy”, nr 3.
- FIRLEJ K., MICHNA W., WIERZBICKI K., 2011, *Wybrane problemy wizji rozwoju wsi i rolnictwa w pierwszej połowie XXI wieku*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- FIRLEJ K., MAKARSKA A., 2012, *Działania innowacyjne firm przemysłu spożywczego jako element ich strategii*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensi”, *Oeconomica* 68.
- FIRLEJ K., SZYMAŃSKI M., 2012, *Przemysł spożywczy na tle wybranych sektorów gospodarki narodowej w dobie ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego [w:] Procesy dostosowawcze polskiego przemysłu spożywczego do zmieniającego się otoczenia rynkowego (2)*, MROCZEK R., (red.), Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- FIRLEJ K., ŻMIJA D., 2014, *Transfer wiedzy i dyfuzja innowacji jako źródło konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, Wyd. Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- NURZYŃSKA I., POCZTA W. (red.), 2014, *Polska wieś 2014. Raport o stanie wsi*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa.
- OBIEDZIŃSKA A., 2013, *Ekspertyza: Przemysł spożywczy” pod kątem wpływu wprowadzenia w Polsce nowych regulacji dotyczących dostępu do zasobów genetycznych i podziału korzyści wynikających z użytkowania tych zasobów*.
- ŚWIADEK A., 2013, *Koniunktura gospodarcza a aktywność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- URBAN R., 2005, *Polski przemysł spożywczy w Unii Europejskiej – konkurencyjność i szanse rozwojowe*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”, 7, nr 7.
- WASILEWSKI M., WASILEWSKA A., BEZAT A., 2012, *Innowacyjność przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego: stan wiedzy i kierunki dalszych badań*, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa.
- WINIARSKI B., 2008, *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

- GUS 2014, *Rocznik statystyczny rolnictwa 2015*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa.
- Plan rozwoju obszarów wiejskich, <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/Plan-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich/Definicje-pojec-PROW>, dostęp: 07.04.2015.
- Portalspozywczy.pl, <http://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/debata-na-wkg-fundusze-unijne-zmienily-polski-sektor-rolno-spozywczy,105578.html>, dostęp: 07.04.2015.
- Portalspozywczy.pl, <http://www.portalspozywczy.pl/handel/artykuly/czas-wyzwan-dla-sektora-zywnosciowego,79961.html>, dostęp: 05.04.2015.
- Portalspozywczy.pl, http://www.portalspozywczy.pl/technologie/artykuly/slawomir-majman-prezes-polskiej-agencji-informacji-i-inwestycji-zagranicznych-obszerny-wywiad,112386_4.html, dostęp: 25.04.2015.

Streszczenie

W niniejszym opracowaniu podjęto próbę scharakteryzowania stanu obecnego oraz prognoz na przyszłość dotyczących sektora rolno-spożywczego w Polsce. Dokonano oceny zagadnień takich jak stan polskiego rolnictwa, jego szanse rozwojowe, przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego, czy wizja rozwoju sektora w przyszłych latach. W opracowaniu podjęto próbę określenia istoty sektora rolno-spożywczego oraz jego znaczenia w całej gospodarce narodowej. W pracy przedstawiono analizę SWOT polskiego rolnictwa oraz wnioski i opinie sformułowane na jej podstawie. Stwierdzono m.in. że stan rolnictwa poprawia się, jednak należy wyeliminować szereg problemów, z którymi się on boryka, a także korzystać z licznych szans rozwoju, którymi są w szczególności środki finansowe w Unii Europejskiej. Dokonano także gruntownej analizy przedsiębiorstw działających w branży spożywczej, ich czynników konkurencyjnych, a także obszarów wymagających poprawy. Określono przyszłe kierunki rozwoju sektora rolno-spożywczego w ujęciu perspektywnym. Prognozy są korzystne i zawierają głównie nowe, światowe kierunki eksportu polskiej żywności, a co za tym idzie zaistnienia na nowych rynkach.

Słowa kluczowe: przemysł spożywczy, rozwój, rolnictwo, analiza SWOT, WPR 2014–2020

The future of the agri-food sector in relation to the current status

Summary

This study attempts to characterize the current situation and future prospects regarding the agricultural and food sector in Poland. Issues such as the state of Polish agriculture, its development opportunities, the food industry, or the vision of development of the sector in future years have been assessed. The study attempts to define the essence of agricultural and food sector and its importance in the national economy. The paper presents a SWOT analysis of Polish agriculture, as well as conclusions and opinions expressed on its basis. It was found that the state of agriculture is improving, but we must eliminate a number of problems that it faces, as well as enjoy numerous opportunities for

development, which are in particular financial resources in the European Union. There has also been a thorough analysis of the companies operating in the food industry, its competitive factors as well as areas for improvement. Future directions of agriculture development have also been defined from a perspective point of view. The forecasts are favourable and include mainly new, global directions for Polish food export, and thus the occurrence of new markets.

Key words: food industry, development, agriculture, SWOT analysis, WPR 2014–2020

Будущее аграрно-продовольственного сектора в польше по отношению к существующему состоянию

Краткое изложение

В этой разработке была проведена попытка характеристики существующего состояния, а также прогнозирования развития аграрно-продовольственного сектора в Польше. Предпринята оценка таких вопросов как состояние польского сельского хозяйства, возможности его развития, предприятия продовольственной промышленности, а также планы развития сектора в будущем. В разработке автор попытался дать определение сущности аграрно-продовольственного сектора, а также его значения во всём народном хозяйстве. В статье представлен анализ SWOT польского сельского хозяйства, а также заключения и суждения, сформулированные на его основании. Было замечено, между прочим, что состояние сельского хозяйства поправляется, однако необходимо исключить ряд проблем, с которыми себя оно встречается, а также воспользоваться многочисленными возможностями развития, одними из которых, в особенности, являются финансовые средства Европейского Союза. Проведан был также фундаментальный анализ предприятий, действующих в продовольственной отрасли, их конкурентных факторов, а также секторов требующих улучшения. Определены были также будущие направления развития аграрно-продовольственного сектора в перспективном изложении. Представленные прогнозы являются очень положительными и содержат, в основном, новые, мировые направления экспорта польской пищевых продуктов, что ведет за собой выход на новые рынки сбыта.

Ключевые слова: продовольственная промышленность, развитие, сельское хозяйство, анализ SWOT, WPR 2014–2020

JEL: J43

Wpłynęło do redakcji: 16 marca 2015 r.
Skierowano do recenzji: 20 kwietnia 2015 r.